

Fine Arts
ISSN: 1308 7290 (NWSAFA)
ID: 2018.13.4.D0219

Status : Original Study
Received: July 2018
Accepted: October 2018

Gülşen Erdal

Kocaeli University, glsnerdal@gmail.com, Kocaeli-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.4.D0219
ORCID ID	0000-0001-2345-6789
CORRESPONDING AUTHOR	Gülşen Erdal

İZMİT HALKEVİ GÜZEL SANATLAR ŞUBESİ MÜZİK KOLU'NUN ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MÜZİK YAŞAMINA ULUSAL BİLİNÇ BAĞLAMINDA KATKILARI

ÖZ

Halkevlerinin Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolları, ulusal müzik kavramıyla yapılan müzik devriminin birer uygulama alanı olmuştur. İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu, düzenlediği müzik etkinlikleri ile ulus devlet bilincini halka müzik yoluyla benimsetme amacını taşımıştır. Literatür taramasına dayalı bu çalışmada İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu'nun Erken Cumhuriyet Döneminde ulusal ideolojinin ve ulus olma fikrinin benimsenmesine müzik yoluyla yaptığı katkıların ortaya konması hedeflenmiştir. İlgili dönemlere ilişkin gazete ve diğer yayınların taranması sonucunda İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Koluna ait dönem gazetelerindeki haberlere ulaşılmıştır. Bu amaca yönelik olarak ulusal günlerde yapılan etkinliklerde ulus temalı şarkıların söylendiği koro, marşların çalındığı bando ve orkestra etkinlikleri ve modern musikiyi tanıtıcı konser ve dinletilerin yapıldığı tespit edilmiştir. İzmit Halkevi'nin ulusal bilince katkı sağlayan etkinliklerle bu misyonu yerine getirdiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İzmit Halkevi, Müzik, Ulusal Bilinç, Halkevleri, Tarihsel Müzikoloji

CONTRIBUTION OF MUSIC BRANCH OF İZMİT PEOPLE'S HOUSE FINE ARTS BRANCH IN THE CONTEXT OF NATIONAL CONSCIOUSNESS TO MUSIC LIFE OF EARLY REPUBLIC PERIOD

ABSTRACT

The Music Branches of the Fine Arts Branch of the People's Houses became the application areas of the music revolution with the concept of national music. İzmit People's House Fine Arts Branch Music Subbranch had the aim of adopting nation-state consciousness to public through the music events it organized. In this research based on the literature review, İzmit Halkevi Fine Arts Branch Music Branch was aimed to reveal the contribution made by music to the adoption of the national ideology and the idea of being a nation in the Early Republican Period. Because of the reviewing of the newspapers and other publications related to the periods, İzmit Halkevi Fine Arts Branch Music Branch news in the periodicals have been reached. For this purpose, it was determined that, at the events on national days, choirs singing national-themed songs, band and orchestra events performed by anthems, and concerts and performances introducing modern music were performed. It can be said that İzmit People's House fulfilled this mission with activities contributing to the national consciousness.

Keywords: İzmit People House, Music, National Consciousness, People Houses, Historical Musicology

How to Cite:

Erdal, G., (2018). İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu'nun Erken Cumhuriyet Dönemi Müzik Yaşamına Ulusal Bilinç Bağlamında Katkıları, **Fine Arts (NWSAFA)**, 13(4):105-116, DOI: 10.12739/NWSA.2018.13.4.D0219.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Erken Cumhuriyet Dönemi yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet bilincini ulusçu ideoloji bağlamında tüm yaşantılarında yerleştirmek istediği bir dönemdir. Bu evrede gerçekleşen müzik devrimi, köklerini geleneksel Türk müziğinden alan, ancak yapısal dokularının Avrupa'nın müziksel uygulamalarından oluşmasının istendiği bir müzik anlayışı ortaya koyar. Bu müzik, ulusçudur ancak ulusçu olduğu kadar da yüzünü muasır medeniyet olarak adlandırılan Batı'ya (Avrupa'ya) dönmüştür. Müzik alanından olan veya olmayan birçok kişinin görüşleriyle (Yöre, 2016:185-187) birlikte, dönemin Türk sosyoloğu Ziya Gökalp'in görüşlerinin bir özeti olan müzik devrimi, uygulamada tüm kurumsal yapılarda kendine yaşam alanı bulmuştur. 1930'lu yıllara gelindiğinde, devrimlerin gereklerine dönük toplumsal ve kültürel bir değişim ve yapılanma amaçlanır. Bu amaca yönelik olarak, bazı ülkelerde açılan halk okulları örgütlenmeleri incelenir (Çeçen, 1990:116). Toplumun yeniden yapılandırılmasında yaygın eğitim alanı olarak halk okullarının kurulmasına karar verilir ve 1932 yılında halkevleri kurulur. Halkevlerinin amaçları gerçekleşen devrim doğrultusunda vatandaşlarını yetiştirmek, ulus bilincini ve birlik düşüncesini oluşturmak olarak belirlenir. Bu bağlamda müzik, hazırlanan halkevi talimatnamelerinde belirtilen esaslara göre düzenlenen ulusal bilinç temalı etkinliklerle, devrimlerin halkevlerindeki temsilcisi olmuştur. Bu bağlamda İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu, ulaşılan dönem yayınlarından da görülebileceği gibi, ulusal bilinç düşüncesi doğrultusunda düzenlediği etkinliklerle ulusal bilince olan katkısı halkevleri içinde önde gelenler arasında sayılabilir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışma İzmit kentinin Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki müzik yaşantılarını İzmit Halkevi Etkinlikleri bünyesinde ele alarak, ulus bilinci doğrultusunda yapılan müzik etkinlikleri yoluyla kentin müzik yaşantılarına ışık tutmayı amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak çalışmanın, İzmit Halkevi ve İzmit kentinin müziksel etkinlikleri bağlamında bilgi sunması açısından önem taşıdığı düşünülebilir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Müzikolojinin araştırma konuları çerçevesinde olan siyaset, kurum, kültür ve müzik temalarının bağlantısından oluşan bu çalışma, nitel araştırmanın tarihsel yöntemiyle tarama modelinde olup betimsel düzende durum tespitine dayalıdır. Literatür analizi tekniği ile ilgili belgelerden konuya ilişkin veriler toplanıp değerlendirilerek İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolunun müzik etkinliklerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

4.1. Halkevlerinin Kuruluş Gerekçesi

(The Rationale for the Establishment of People's House)

Dünya tarihi, 19 ve 20. yüzyılda, ulus-devletlerin kurulmasına ve bu devletlerin benimsediği bir devlet ideolojisi haline gelen ulusçuluklara tanık olmuştur (Karpas, 2014:273). Batı Avrupa'da feodal beylikler halinde yer alan Alman, İtalyan, Fransız, İngiliz derebeyleri kapitalizmin gelişmesi ile bir araya gelerek, İngiliz, Alman, Fransız ve İtalyan uluslarını meydana getirmişlerdir. Aralarında tarıma dayanan sınırlı bir etkileşim olan feodal beyler, gelişen ticaret ve endüstri ile etkileşimlerini arttırarak, aynı siyasal otorite altında buluşma gerekliliği hissetmişlerdir. Bu durum sonucunda, temelinde ekonomik çıkar savaşlarının olduğu ayrı ulusal sınırlar belirlenmiştir. Oluşan her ülke kendini diğerinden öne çıkarmak ve farklı ekonomik çıkarların

sahibi olduğunu göstermek için yerel kültür özelliklerini önemsemeye yönelmiştir. Böylece ekonomik ve teknolojik güç kazanan ülkenin, maddi ve manevi kültürel dokuları kendi sınırlarını aşarak, bir propaganda malzemesi olarak üstün kültür ve benzeri tanımlarla ifade edilmiştir (Kongar, 1994:14).

Avrupa'da ortaya çıkan ulusçuluk akımları Fransız Devrimi'nden sonra görülür bir gerçekliğe ulaşmıştır. Ulus-devlet, toprağını vatan olarak nitelendirmiş, mevcut sahipliklere (tarihsel, etnik, dini kimlik vs.) yepyeni bir kavram eklemiştir (Karpas, 2014:271). Zaman içinde gelişerek, çok uluslu ve barış içinde yaşayan Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasına sebep olan bazı ulusçuluklar içinde; Yunan ulusçuluğu, Sırp ulusçuluğu, Bulgar ulusçuluğu, Arap ulusçuluğu sayılabilir. İmparatorluk toprakları içinde gelişen ulusçuluk akımları zamanla geç de olsa Türk ulusçuluğu kavramını da ortaya çıkarmıştır. Türk ulusçuluğunun siyasi ve kültürel lideri Mustafa Kemal Atatürk'tür. Atatürk, karmaşık bir imparatorluktan ulusal bir Türkiye ortaya çıkarmıştır (Kongar, 1994:14). Bu ulusçuluklar içinde Türkiye, Osmanlı'dan etnik ulusal bir kimlik devralmamış ve Osmanlı'nın eski topraklarında yayılcı iddialarda bulunmamış olmasıyla farklılaşmıştır (Karpas, 2014:273). Ulus-devlet, vatandaşlık bağına dayanan ve teoride bütün kimliklerin üzerinde bir siyasal kimlik yaratmıştır (Karpas, 2014:272-273).

Milli Mücadele'nin ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti, temellerini ulus-devlet ideolojisi üzerine dayandırmıştır. Ulusçuluk akımının Batı tarihindeki evrimi, akımın çağdaşlaşma gayretleriyle aynı seviyede başlayıp gelişmiştir (Kili, 1981:207). Çağdaşlaşma, bağımsızlığını kazanmış toplumların başlatıp geliştirdiği bir süreçtir. Ulusçuluk akımının ilk amacı, sömürge konumuna düşen ya da sömürülen toplulukları bağımsızlığa yönlendirmek ve ülkelerin bağımsızlığını kazanmalarını sağlamaktır (Kili, 1981:210). Kemalist Devrim'in başlarında ilk kez gün yüzüne çıkan ulus-devlet fikri, Türkiye'de, Türk Ulusu'na dayalı sınırları belli bir fikirdir (Lewis, 2015:477). Kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni çağdaşlaştırmayı amaçlayan ulus-devlet ideolojisi, yurttaşının Türk Ulusu'na, ulusçu amaçlarına bağlılığıyla Türk Devleti'nin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünü savunur (Kili, 1981:210). "Birlik", ulus devlete sağlanmış ve ulusçuluk bu birliği pekiştiren en önemli öge olarak görülmüştür. Ulusçuluk, ulusun tüm bireyleriyle her alanda ulusal kimlik bilincine varması, devletin ve ulusun geleceği için birlikte çalışma, eyleme geçebilme özverisini göstermesi, tam bağımsızlık doğrultusunda gelişmeye çağdaşlaşmaya katkıda bulunmasıdır (Kili, 1981:207). Atatürk, çoğu devrimciden farklı olarak, Genç Türkiye'nin diğer uluslar ve dünya düzeni içinde yerini alabilmesi için, toplum ve kültürün tüm yapısının değişmesi gerektiğini biliyordu (Lewis, 1998:29). Bu anlamda ulus- devlet düşüncesi, bu değişimin temelini çeşitli kurumlar yoluyla halka benimsetmeyi ve arkasındaki halk gücünü arttırarak devlet yönetiminin temellerini bu ideolojiyle sağlamlaştırmayı amaçlamıştır. Ulusal egemenliğin doktrinsel bağlamda toplumsal yaşamı yönlendirmesi ve "Türk Ulusu" ve "Ulus- Devlet" ideolojisinin halka benimsetilmesi ve devrimin getirdikleriyle bir anlamda halkın bütünleştirilmesi gerekliliği, Erken Cumhuriyet Dönemi yönetici erkinin ve kadrolarının temel amacı olmuştur.

Atatürk, yaptığı tüm çalışmalarda, yarattığı yeni Türk Devleti'nin vatandaşlarına Türk olmanın bilincini aşlamış, çağdaşlaşmak için kendisine Batı uygarlığını örnek almış, bunu yaparken de kendine özgü bir yol izlemiştir (Özata, 2005:35). Atatürk'ün Batıya yönelik fikirlerini Prof. Dr. Enver Ziya Karal'ın değerlendirmesi ile açıklamak gerekirse; Atatürk Batıyı yalnızca bir coğrafi terim olarak almamıştır. Atatürk'e göre Batı, "Batıda başlamış, ancak Batı dışına da yayılan hümanizma, reform, Rönesans gibi hareketlerin tümünün meydana getirdiği

insancıl, ulusal ve çağdaş ilerlemeler" anlamını taşımaktadır (Özata, 2005:36).

Ulus ve kültür kavramları iç içe geçmiş bütünleşik kavramlardır. Bu nedenle ulus-devlette siyasi ve kültürel alan bir bütün oluşturur. Türkiye'nin siyasi devrim tarihinde 1931 yılı, sosyal devrimden söz edilmeye başlandığı, 1931-1938 arası ise Cumhuriyet devrimiyle devam eden siyasi süreçte, kültürel devrimin yapılandırıldığı dönemdir (Güner, 2014:63). Osmanlı Devleti'nin kendini kültürel ve teolojik anlamda her daim üstün var sayması, entelektüel kimliğinin geri kalmasına yol açmıştır. Bu durum ise sosyal yenilgi ve kültürel uyum alanını zora sokmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk kültürünü yenileme girişimi, savaştan sonra Türk ulus- devletinin kurulması ile başlamıştır. Sürekli bir yenilik amacıyla yapılan kültürel reformlar, kazanılan stratejik savaş dahi aşan zorluklar içermiştir (Bay, 2013:196-198). Atatürk'ün Türk halkını her alanda bilinçli bir surette kalkındırmak, aynı zamanda kardeşlik ve sevgi duygusu ve birlik anlayışı içinde kaynaştırmak için kurmuş olduğu Halkevleri, kuruldukları 1932 yılından kapatıldıkları 1950 yılına kadar yurt çapında büyük atılımların merkezi olmuştur (Saygun, 1987:77). Halkevleri, Çekoslovakya'da dernek olarak örgütlenen, merkezleri kent ve kasabalarda yer alan Çek ve Slovak toplumunu kültürel bağlamda canlı tutan "Sokollar"dan yola çıkılarak hayata geçirilmiştir (Meydan, 2012:74). Avrupa'ya giden gençlerden Vildan Aşir Savaşır'ın Çekoslovakya'da Sokollar'ı keşfedip anlattığı bir radyo programını Atatürk'ün dinlemesi, Halkevlerinin kuruluş çalışmalarını başlatmasını sağlamıştır. 19 Şubat 1932 tarihinde milli kültürün halk kaynağından beslenmesi ve yöneticilerle halk arasında karşılıklı etkileşimi sağlamak için 478 adet Halkevi ve 4322 adet Halkodası açılmıştır. Bu sayede ülkede kültürel bütünlük ve ulusal kimlik bilincinin gelişmesi hızlanmıştır (Beyat, 2016:431). Halkevlerinin kuruluş amaçları, devrimlerin ve devrimlerin gereği olarak yapılanların halka daha hızlı benimsetilmesi ve kavratılmasıdır. Yine Cumhuriyetin ulusal kültürü Türk folkloruna dayandırdığı temelde, Halkevlerinin ilk görevi, inşa edilecek olan ulusal kültürün ihtiyacı olan folklorik malzemeyi temin etmek olmuştur (Ayas, 2014:59). Esasen Halkevlerinin ilk açılışında yaptığı konuşmada Recep Peker, [...] itinalı bir kültür çalışması içinde milli birliği yükseltmeye azmettiklerini, halkı yetiştirmek ve bir bütün haline getirebilmek için milli bir halk mesaisine ihtiyaç olduğunu ve milleti fikir alanında yetiştireceklerini (Akt. İnan, 1988:891) belirterek, halkevlerinin amacını vurgulamıştır. Halkevleri, bu amaç doğrultusunda yapılmış ve halkı milli birlik ve bilinç konusunda eğitmişlerdir. Atatürk'ün aydınlanma devrimini üstlenme işlevini yerine getiren Halkevleri, belirlediği kültür yolunu ve amaçladığı yüksek ve ulusçu hedefi talimatnamelerinde belirtmiştir (Toksoy, 2007:156). Böylece, ulus-devlet ideolojisi doğrultusunda halk kitleleri ile bütünleşmek ve devrimlerin gereği yeniliklerle halkı daha çabuk buluşturabilmek mümkün olmuştur. Halkevi yöneticilerinin söylemlerinde ulus olabilmenin ancak ulusçuluğu yayarak mümkün olabileceği, kısaca ulusun yapılanmasının belli bir insan emeği karşılığında gerçekleşmesi gerekliliği yer almıştır. Halkevlerinin rolü, vatandaşları kaynaştırma, Cumhuriyet ve devrimlerini halkın ruhuna sindirme veya ulus ve vatanseverlik duygularının aşılandığı kutsal ocaklar olma şeklinde açıklanmıştır. Nitekim, dönemin CHF genel sekreteri Recep Peker, halkevlerinin ilk açılış töreninde "uluslaşmak için mektep tahsilinin yanında ve ondan sonra mutlaka bir halk terbiyesi yapmak ve halkı bir arada ve birlikte çalıştırmak esasının kurulması lazım" (Öztürkmen, 1998:92) geldiğini vurgulamıştır. Nitekim kurumsal olarak yapılan girişimler içerisinde 1932 yılında kurulan Halkevleri, uluslaşma misyonunu yoğun bir şekilde üstlenip halk ve erk arasındaki etkileşimi ulusal ideoloji bağlamında

sağlayan kurumlardır. Bilim kadar sanatında toplumda yer edinmesine öncülük eden Halkevleri; kültürel bir devrimin başlangıç kurumu olmuştur (Meydan, 2012:77). Faaliyetleri açısından Halkevi şubeleri iki gruba ayrılmıştır:

- Yetişkinlerin eğitimiyle sosyal alanda yapılması öngörülen reforma yönelik destekleyici şubeler,
- Sanatsal ve kültürel çalışmaya katkı yapması öngörülen şubeler (Öztürkmen, 1998:78). Dil-Edebiyat-Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal yardım, köycülük, Müze ve sergi, Kütüphane ve yayın, Halk dershaneleri ve kurslar adında dokuz şubeden oluşan Halkevlerinde, en öne çıkan üç şube ise Güzel Sanatlar, Temsil ve Spor şubeleridir. Güzel Sanatlar Şubesi, en çok yardım ve direktif alan ve en başarılı şube olarak tanımlanmıştır. Bu şube, müzik, resim, heykel ve mimari alanlarına halkın ilgisini çekmek ve yetenekli bireyleri ustalaştırarak, sanat eserleri üretmeye yöneltmek amacındadır.

4.2. Halkevi Talimatnamelerinde Müzik Yönergeleri (Music Guidelines in People's House Directives)

Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolunun görevleri yeni rejimin ulus devlet ideolojisinin amaçları doğrultusunda belirlenmiştir. Esasen Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Gökalp'in görüşlerinden etkilenen yeni rejim, müzik alanında modern ve ulusal bir müzik yaratmayı amaçlayan devrimi gerçekleştirmiştir. Gökalp'e göre halk müziği ulusal kültürümüzün, Batı müziği ise yeni medeniyetimizin müzikleridir. Gökalp'in halk müziklerini toplayarak bunların Batı müziği formlarına göre armonize edilmesiyle elde edilecek hem ulusal hem de Avrupalı müzik elde etme fikirleri (Gökalp, 1996:146), rejimin önerdiği kaynağını halktan alıp Batı musikisi ve armonisi ile birleştirilecek milli musiki yaklaşımı ile aynı doğrultudadır. Esasen bu görüşler, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin hakim müzik yaklaşımıdır. Halkevleri aracılığıyla halkın Türk kültürünü öğrenerek yeni ve çağdaş ulusal bir kültür edinmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan ise Halkevleri aracılığıyla, Cumhuriyet ideolojisi doğrultusunda aydınlar seferber edilmiş, halka Batı medeniyeti tanıtılmıştır. Bu durumun müzik alanına yansması, halk türkülerinin derlenerek Batı müziği armonileriyle çoksesli icra edilmesi, köylere kadar giden Batı müziği orkestraları konserleri ve Batı müziği çalgılarının eğitimlerinin Halkevlerinde verilmesi şeklinde olmuştur. Saygun (1937), Halkın musiki seviyesini yükseltmek vazifesini de üstüne almış olan Halkevlerinde halka verilecek eser üstünde bilhassa titiz davranmak icap eder. Hatta bu husus için bir program yapmak ve onun neticelerini daima kontrol etmek şartıyla dikkatle tatbik etmek doğru olur (Akt. Balkılıç, 2009:130) demıştır. 1932 yılına ait Halkevi Teşlikat, İdare ve Mesai Talimatnamesi'nde Güzel Sanatlar Şubesi müzik etkinlikleri için hazırlanan yönergenin içeriği şöyledir:

- Güzel Sanatlar Şubesi musiki, resim, heykeltıraşlık, mimarlık gibi sahalarda tezyini sanatlar ve sairede sanatkar ve amatör unsurları bir arada toplar. Genç istidatları himaye ile inkişafına çalışır.
- Şube Halkevlerinin umumi müsamere programlarının musiki kısmını izhar ve tatbik eder; halk için umumi musiki akşamları tertip eyler.
- Halkevleri musiki mesai ve müsamerelerinde beynelmilel modern musiki ile milli türkülerimiz esas tutulacak ve beynelmilel musiki teknik ve aletleri kullanılacaktır. Yani musikide gayemiz, modern ve beynelmilel musikiyi (ve teganni tarzını) esas tutmak ve bunu tatbik ve temin etmektir. Halkın musiki zevkini yükseltmek için, radyo ve gramafon gibi vasıtalarından da istifade edilmelidir. Şube

mümkün olan yerlerde açacağı kurslarla güzel sanat müntesiplerini çoğaltmaya ve muhitte bedii duyuş ve anlayış seviyesini yükseltmeğe çalışır.

- Bütün halkın milli marşları ve şarkıları öğrenmesine yardım etmek ve bunların milli tezahür günleriyle halkevleri umumi müsamerelerinde milletçe bir ağızdan söylenmelerini temine çalışmak, güzel sanatlar şubesi musiki kısmının en başta gelen vazifelerindedir.
- Şube halk arasında, bilhassa köylerde aşiretlerde söylenen milli türkülerin notaları ve sözleriyle milli oyunlar tarz ve ahengini tesbit eder (CHF, Halkevi Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, 1932:6-7)
- Yine 1934 yılında yayınlanan Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi'nde Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu çalışma esaslarında yukarıdakilere ek olarak aşağıdaki ifade verilmiştir:
- Köylerde ve aşiretlerde söylenen milli türkülerin notaları ve sözleriyle milli oyunlar tarz ve ahengini tespit etmek.

Müzik çalışmalarında modern müzik ve ulusal halk türkülerini model almak ve modern müzik aletleri ve tekniğini kullanmak ve şarkı söyleme biçimlerini örnek almak, halkın müzik zevkini yükseltmek için müzik dinletmek ve bunun da gramafon ve radyo ile sağlamak, halka ulusal marşları öğretmek ve bu marşları ulusal günlerde ulusça hep bir ağızdan söyleyebilme yetisi kazandırmak, Halkevlerinin yönergelerindeki temel görevleri olarak belirtilmiştir. "CHP 1946 Yılında Halkevi ve Halkodaları" yayınından ise Halkevlerinde müzik çalışmalarının halkın her kesimine hitap ettiği ve herkese ulaşmayı amaçladığını öğrenmekteyiz. Bu amacın, halkın bir araya gelerek oluşturduğu topluluklarla kaynaşmayı, bir arada olmayı perçinlediği anlaşılmaktadır. "Koro, orkestra, bando gibi topluluklarla yapılan müzik çalışmalarının, güzel sanatlar alanındaki etkinliklerin önde gelenlerinden olduğu; memur, öğretmen, öğrenci, tüccar, esnaf, çırak, işçi" gibi her sınıf halkın bir araya gelerek bu toplulukları kurmalarının, kendilerinin ve çevrelerinin müzik duygularını ve ihtiyaçlarını giderirken, bu çalışmaların Halkevi bünyesinde oluşan en güzel kaynaşma örneklerinden olduğu belirtilmektedir (XV. Yıldönümünde Halkevleri, 1947:9).

4.3. Ulusçu Müzik İdeolojisi ve İzmit Halkevi Müzik Etkinlikleri (National Music Ideology and İzmit People's House Music Events)

24 Haziran 1932 tarihinde açılan İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu, Halkevi talimatnamelerinde yer alan yönergelerle İzmit Halkevi'nin müzik etkinliklerini ve eğitimlerini yönlendirmiştir. Halkevleri, Cumhuriyetin ulus-devlet ideolojisini güçlendirmek için faaliyetler başlatmıştır. Halkevleri, müzik alanında açılan kurslar ve yapılan etkinlikler ile halkın müzik yaparak ve dinleyerek öğrenme ve topluca etkinliklere katılmasını hedeflemiştir. Bu dönemde 'ulusal müzik bilinci' oluşması oldukça önemsenmiş ve bu bağlamda Halkevine bir anlamda ulusçu müziğin İzmit halkına tanıtılması görevi de verilmiştir. Bando, koro ve orkestra ile Batı müziği çalgılarına yönelik kurslar modern Batılı musiki ile oluşturulan repertuvarlara alınan ulusal kültür kökenli parçalar ile Halkevinin ulusal kimliği vurgulamayı hedeflemiş olduğu söylenebilir. Bu durumu İzmit Halkevi'ne ilişkin müzik çalışmalarına yer verilen haberlerden de tespit etmek mümkündür:

"Halkevi, Yeni öğrenenlerle amatörleri bir araya toplayarak verdiği konserlerle uluslararası ve modern musikin yayılmasına ve öğrenilmesine çalışılmıştır" (Türk Yolu, 4 Mart 1936) ve "İzmit Halkevi 1937 yılında bayan ve baylardan oluşmuş, (80) kişilik bir koro topluluğu teşkil etmiş olup, koronun, şimdilik milli marşlar üzerinde çalıştığı ve çok yakında

muhtelif seslerle klasiklere başlayacakları belirtilmektedir" (Türk Yolu, 30 Eylül 1937). İzmit halkı Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu tarafından düzenlenen konserler ile Batı müziği ve milli müzik alanlarında bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. 1936 yılı içerisinde 4'ü Deniz üssü orkestrası ve tümen bandosu diğer üçü de Halkevinin kendi bandosu ile Halkevindeki derslere devam edenlerden kurulu topluluğun verdiği konserler olmak üzere 5'i Halkevi salonunda 1'ide il bahçesinde 4000 kişinin katıldığı 7 konser vermiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 225, 226, 216, Akt. Kaya, 2008:69). Halkevleri Çalışma Talimatnamesinde "Halkevlerinin birincil görevi, bütün halkın ulusal marşları ve mahalli şarkıları öğrenmesine yardım etmek ve bunların ulusal gösteri günleri ile halkevleri müsamerlerinde kadın erkek hep bir ağızdan söylenmesini sağlamaya çalışmak halkevlerinin en başta gelen işlerdendir" denilmektedir (CHP, 1940, 10; 11) İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu da bu amaca yönelik çalışmış, örneğin kurulan koroya katılanların toplu şarkı söyleme yeteneğini geliştirmeye dönük, 1933 yılında haftada iki kez yapılan deniz üssü konserlerine katılan Halkevi üyelerine ve halka her konserin başlangıcında milli marşımız hep bir ağızdan söylenmiş ve Cumhuriyetin Onuncu Yıl Marşı'nın da halk tarafından öğrenilmesi için Müzik Kolu büyük çabalar harcamıştır (Kaya, 2008: 68-69).

Fotoğraf 1. İzmit Halkevi Binası (İlker Kumral Arşivi)
(Photo 1. İzmit People House (İlker Kumral Archive))

4.4. İzmit Basınından Örneklerle İzmit Halkevi Müzik Etkinlikleri (İzmit People's House Music Events with Examples from İzmit Press)

Müzik alanında yapılan etkinliklere ilişkin haberlerde ulusçu müzik (Bkz. Bohlman, 2004) kavramına vurgu yapılarak, ulusal bilincin pekiştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. 1935-1950 yılları arasındaki Türk Yolu gazetesi İzmit Halkevi Müzik etkinliklerine ait haberler şöyle verilmiştir:

Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolunda bando oluşumu, 1933 yılında gençlerden oluşan İzmit halk bandosunu Halkevinin himayesi altına almasıyla gerçekleşmiştir. Bandonun eksikleri tamamlanmış, bando 1933 yılında tören ve bayramların, Halkevi toplantılarının müzik gereksinimini karşılayabilecek düzeye gelmiştir. Bando, törenlere katılmanın dışında ulusal marşları, ulusal havaları İzmit halkına öğretmek ve bu marşları halk arasında yaymak için de çaba harcamıştır (Kaya, 2008:70). 1 Nisan 1935 yılına ait Türk Yolu gazetesi kupüründe, İzmit Halkevi salonunda viyolonsel, keman ve piyano dersleri verileceği ve dersleri cumartesi ve pazar günleri saat 20.00-21.00 arası Remzi Bey,

Naci Bey ve Destine Hanım'ın vereceği bildirilmiştir (Türk Yolu, 1 Nisan 1935). Haberde geçen çalgı branşları Batı menşelidir ve Müzik Devrimi'nin amaçlarına uygun çalgılardır. 1936 yılına ait gazetelerdeki İzmit Halkevi'ne ait müzik haberlerinde 'ulusal müzik' vurgusuna daha çok rastlanmaktadır.

Türk Yolu gazetesi'nin 459. Sayısında 1936 yılına ait halkevi faaliyetleri değerlendirme raporunda, İzmit Halkevi'nin açtığı müzik kursları, düzenlediği konserlerden söz edilmektedir. Haber içeriğinde dönemin gözde müzik topluluklarından bandonun da halkevi törenlerine ve gezilere katıldığı anlatılmıştır (Türk Yolu, 1936).

466 sayılı 4 Mart 1936 tarihli Türk Yolu gazetesi'nde Halkevi yıldönümü töreninde bandodan övgüyle söz edilmiş ve Halkevi korusunca Erkinlik Marşı'nın söylenildiği ve bolca alkış aldığı, Halkevinin yaptığı konserler ile uluslararası ve modern musikin yaygınlaştırılmasına çalıştığı belirtilmiştir (Türk Yolu, 4 Mart 1936).

İzmit Halkevi kurslarda da yine Batı müziği çalgıları eğitimine devam etmiş, 20 Mayıs 1936 sayılı Türk Yolu gazetesi Halkevi bandosunu haber yapmıştır. Bu haberde Halkevi bandosunun memleket işlerine ulusal günlerde katılım sağlayarak ulusal duygulara canlılık kattığı belirtilmiştir. Bandonun misyonunun bu yönde olduğu aktarılmaktadır (Türk Yolu, 20 Mayıs 1936).

Fotoğraf 2. Türk Yolu Gazetesi, 20 Mayıs 1936
(Photo 2. Türk Yolu Newspaper-May 20, 1936)

İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi'nin açmış olduğu kurslar diğer Halkevlerindeki müzik kurslarına göre daha etkindir ve Batı müziği eğitimi verilmiştir. Halkevlerinde Batı müziğinin genellikle yer almamasının nedeni, Batı menşelili çalgıları öğretecek ve kullanacak yetişmiş elemanların olmamasıdır ki bu nedenle başka dallarda eğitim verilirken (Olgun, 2008:64), İzmit Halkevi müzik kurslarına ise Donanma Komutanlığı'ndaki müzisyen subaylar tarafından tam destek verilmiştir. Kurslara Deniz Üssü Komutanlığı'nın da yardım etmesiyle 1936 yılında da Deniz Orkestrasından üç öğretmen haftada üç gün düzenli olarak İzmit Halkevi'nde, keman, çello, piyano derslerinden oluşan müzik kursları vermiştir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin İzmit'te ikamet etmeleri ile kurslar yaz tatilinde de sürmüştür. Müzik Kolu, 1935 yılında açılmış olan koro kursunu 1936 yılında tekrar canlandırmaya çalışmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 225-226, 216; Akt. Kaya, 2008:68).

15 Ocak 1936 yılına ait Türk Yolu gazetesi'nde İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu'nun bir yıllık çalışmasına ait yıllık bilgiler verilmiş, "Şube yeni öğrenenlerle, amatörleri bir araya getirerek verdiği konserlerle ulusal ve modern musikînin yayılmasına ve öğrenilmesine çalışmaktadır" denilmiştir. Bir koro ve bir müzik kursu açan şubede, beş öğretmen tarafından keman, çello, piyano ve şan dersleri de verilmiştir. Ayrıca, derslere katılanlarla bir orkestra kurma amacından da söz edilmiştir (Türk Yolu, 15 İkinci Kanun 1936).

Fotoğraf 3. Türk Yolu Gazetesi, 15 İkinci Kanun 1936
(Photo 3. Türk Yolu Newspaper-January 15, 1936)

1937 yılına ait (21 Teşrinisani) Türk Yolu gazetesindeki haber ulusal birliğe ve ulus bilincine vurgu yapar. Gebze'deki gazetede, Cumhuriyet Balosunda Halkevi bandosunun çaldığı ulusal havalar eşliğinde eğlenildiği yer almıştır (Türk Yolu, 21 Teşrinisani 1937).

"İzmit Halkevi 1937 yılında bayan ve baylardan oluşmuş, (80) kişilik bir koro topluluğu teşkil etmiş olup, bu topluluk, şimdilik milli marşlar üzerinde çalışmaktadır" denilmiş ve "[...] 80 kişilik koronun, şimdilik milli marşlar üzerinde çalıştığı ve çok yakında muhtelif seslerle klasiklere başlayacakları" belirtilmiştir (Türk Yolu, 30 Eylül 1937). Bu haberde milli marşlar üzerinde çalışıldığının belirtilmesi, koronun repertuarının Müzik Devrimi'nin çizdiği yönde hazırlandığını ve ulus kavramının müzik yoluyla yerleştirilmesi amacına yönelik çalışmakta olduğunu göstermektedir.

Müzik alanındaki çalgıların Batı müziği çalgılarından olması konusu, İzmit Halkevi'nde özenle uygulanmıştır. Haberde, "Halkevi Ar Kolu tarafından geçen yıl olduğu gibi bu yıl da keman dersleri verilmeğe başlanacaktır. Kursun öğretmenliğini lise müzik öğretmeni Bayan Feriha Seben yapacaktır. Dersler haftada bir gün, 16.30-18.00 arası yapılacaktır" denilmiştir (Türk Yolu, 11 Aralık 1946)".

Fotoğraf 4. Deniz Subayı ve İzmit Halkevi'nde keman dersi alanlar
(Akız Ailesi Arşivi)
(Photo 4. Naval officier and people who take violin lesson in İzmit
People House-Akız Family Archive)

Ulus-devlet ideolojisinin etkinliklerde vurgulandığını gösteren diğer haber, 15 Eylül 1947 tarihli Türk Yolu haberinde yer almıştır. Bu haberde İzmit Halkevi Müzik Kolu'nun ekim ayında çalışmalarına başlayacağı ve çalışmalarda ulusal oyunların öğretimi için üstün nitelikli elemanların ders vereceği ve başvuruların her gün artmasının memnuniyet verdiği bilgisi yer almıştır (Türk Yolu, 15 Eylül 1947). 19 Şubat 1950 yılına ait Türk Yolu gazetesinde İzmit Halkevi'nin Türk Musikisi kolunun konser vereceği, Türk Musikisi kolunun ulusal müzikler alanında çalışmaya devam ettiği belirtilmektedir (Türk Yolu, 19 Şubat, 1950).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Atatürk'ün toplumsal aydınlanmaya yönelik olarak uyguladığı projelerin başında gelen Halkevleri, köylü, şehirli demeden tüm halkın yapılan devrimin ve yeni kurulan Cumhuriyetin gerekleri doğrultusunda vatandaşlık bilinciyle her alanda aydınlatılmasını amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak kurulan şubeler içerisinde şüphesiz kültürel devrimin en başta gelen alanlarından birini oluşturan Güzel Sanatlar Şubesi büyük önem taşımaktadır. Müzik etkinliklerini düzenleyen Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu, ulusçu ideolojiyi temel alarak programlarını hazırlanmıştır. Bu amaçlarla yola çıkan halkevlerinden biri olan İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu, düzenlediği etkinliklerle uluşu ve modern müziğin yayılmasına katkı sağlamıştır. İzmit tarihinin yazılı tanıklarından olan Türk Yolu gazetesi haberlerinden edinilen bilgiler ışığında, İzmit Halkevi Müzik Kolu etkinliklerinin ulusal ideolojinin Halkevi talimatnamelerinde müzikle ilgili belirlenen esaslar bağlamında düzenledikleri görülmektedir. İzmit'te ulus bilincini ve yurttaşlık kavramını pekiştirme yönünden rejimin önem verdiği ulusal bayramlar ve önemli günler müzik aracılığıyla birlik ve bütünlüğün sağlanması ve ulusal bilincin vurgulanması için en uygun ortamlar olmuştur. İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu, bu yaklaşımın öne çıktığı örnek konserler düzenlemiştir. İstisna bir durum olarak Gölcük'te yer alan Donanma Komutanlığı Bandosu müzisyen subaylarının İzmit Halkevi'ne öncelikli olarak Batı müziği çalgıları eğitimi alanında ve gerçekleştirdikleri konserler ile destek vermeleri, o dönemde Batı müziği eğitilmiş yetişmiş müzisyen azlığı nedeniyle bu alanda eğitimi veremeyen diğer Halkevleri içinde ayrıcalıklı bir yer edinmesini sağlamıştır. Bir kentin müziksel dokusunu anlamak için yakın tarihine ve müzik yaşantılarına bakmak gerekir. Kentin müzik adına edindiği kültürde kurumsal faaliyetlerin önemi büyüktür. Bu nedenle Erken

Cumhuriyet Dönemi müzik yaşantıları incelenirken müzik adına gerçekleşen etkinliklerin; "Köy Enstitüleri, Musiki Muallim Mektebi Konservatuvar" gibi diğer Erken Cumhuriyet Dönemi kurumlarındaki müzik etkinlikleriyle birlikte değerlendirilmesinin, döneme ilişkin ulusal bilinç kavramının daha iyi algılanması açısından yararlı olacağı söylenebilir. Buradan hareketle Erken Cumhuriyet Dönemi'nde müzik kurumları yapılanmasının incelenmesi de konuya eş zamanlı katkı sağlayacağından birlikte incelenmesi önerilebilir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma "IV. Uluslararası Kocaeli Tarihi Sempozyumu" nda sunulan Bildirinin geliştirilmiş şeklidir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Ayas, G., (2014). Musiki İnkılabının Sosyolojisi. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Balkılıç, Ö., (2009). Cumhuriyet, Halk ve Müzik, Türkiye'de Müzik Reformu 1922-1952. Ankara: Tan Kitabevi.
- Bay, A., (2013). Atatürk. Modern Türkiye'nin Kurucusu Dahı Generalden Liderlik Üzerine Dersler. İstanbul:Pegasus Yayınları.
- Beyat, S., (2016). Atatürk ve Müzik. O'nunla 57 yıl. (ss:425-459). A.Ö. Türen (Ed). Ankara: Gece Kitablığı.
- Bohlman, P.V., (2004). The Music of European Nationalism: Cultural Identity and Modern History. California: ABC-CLIO.
- Çeçen, A., (1990). Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri. Ankara:Gündoğan Yayınevi.
- Gökalp, Z., (1996). Türkçülüğün Esasları. İstanbul: Kamer Yayınevi.
- Güner, K., (2014). Modern Türk Sanatının Doğuşu. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- İnan, M.R., (1988). Gazi'nin (Atatürk'ün) Halkçılık Ülküsü, Halkevleri ve Sonrası. Belleten (Atatürk. Özel Sayısı), C. LII, Sayı:204, ss:869-913.
- Karpat, K., (2014). Türkiye ve Orta Asya. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, B., (2008). Bir Halk Eğitim Kurumu Olarak İzmit Halkevi.1932-1951. Sakarya Ün. Sos.Bil.Enst. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kili, S., (1981). Atatürk Devrimi/Bir Çağdaşlaşma Modeli. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kongar, E., (1994). Kültür Üzerine. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lewis, B., (1998). Atatürk. H. İnalçık (der.). Milano. Amilcare Pizzi S.P.A.
- Lewis, B., (2015). Modern Türkiye'nin Doğuşu. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Olgun, K., (2008). Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi. Sakarya: Değişim Yayınları.
- Özata, M., (2005). Mustafa Kemal Atatürk Bilim ve Üniversite. İzmir:Umay Yayınları.
- Öztürkmen, A., (1998). Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saygun, A.A., (1987). Atatürk ve Musiki/O'nunla Birlikte, O'ndan sonra. Ankara: Sevda Cenap and Vakfı Yayınları:1.

-
- Toksoy, N., (2007). Türk İnkılabında Milli Kültürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları. Turkish Studies. Vol:2, Issue:1, ss:124-161.
 - Yöre, S., (2016). Türkiye’de Müzik Yazarlığının İdeolojik Boyutu. İllüzyon: Cumhuriyet’in Klasik Müzik Serüveni (ss:183-212). F. Kutluk (ed.), İstanbul: H2O Kitap.
 - CHF Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi (1932). Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası.
 - CHF Halkevleri Talimatnamesi, (1934). Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası.
 - CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, (1940). Ankara.
 - XV. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, (1947).
 - CHP 1946 yılında Halkevleri ve Halkodaları. Ankara: Ulus Basımevi.
 - Türk Yolu Gazetesi 1 Nisan 1935.
 - Türk Yolu Gazetesi 459. Sayı 15 İkinci Kanun 1936.
 - Türk Yolu Gazetesi 466. Sayı 4 Mart 1936.
 - Türk Yolu Gazetesi 20 Mayıs 1936.
 - Türk Yolu Gazetesi 21 Teşrinisani 1937.
 - Türk Yolu Gazetesi 11 Aralık 1946.
 - Türk Yolu Gazetesi 15 Eylül 1947.
 - Türk Yolu Gazetesi 19 Şubat 1950.
 - Akız Ailesi Arşivi.
 - İlker Kumral Arşivi.